

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

Fen Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü

Eskiçağ Önasya Tarihi

Palalar - Lukkalar

6. Hafta

özenilen üniversite

PALALAR

Kuzeydoğu Anadolu'da bugünkü Kastamonu dolaylarında yaşayan bu kavmin kimliği hakkında, hemen hemen hiçbir şey bilinmemektedir. Ancak, eskiçağın daha sonraki döneminde, aynı yöreye Hellenler tarafından “Paphlagonia”, halkına da “Paphlagonlar” adı verilmekteydi. Öyle sanılmaktadır ki, Hellen dilinde anlamı olmayan “Paphlagonia” ve “Paphlagonialılar” tabirleri “Pala” adından kaynaklanmış olsa gerektir.

Hitit diliyle akraba olan Pala dili de, Hititlerle aynı zamanda Anadolu'ya gelen Hint – Avrupa kavimlerden olan Palalara ait idi.

LUKKALAR

Anadolu'nun güneybatısında, doğuda Antalya körfezi, batıda Fethiye Körfezi arasında, güney yönünde Akdeniz'e doğru uzanmış olan bugünkü Teke Yarımadası'na eskiçağda Lukka memleketi adı verilmiştir.

Bu memlekete adlarını veren Lukkalar, Anadolu'ya ne zaman gelmişlerdir? Sorusuna cevap vermek, ilk bakışta biraz zor gibi görünmektedir. Çünkü yalnızca yazılı belgelere göre hüküm vermek gerekirse Lukkalar, MÖ 2. binyılın ortalarından itibaren tarih sahnesinde aktif olarak boy gösterirler. Halbuki arkeolojik buluntular, bu memleketin, MÖ 3. binyıldan beri yerleşime sahne olduğunun izlerini taşımaktadır. Gerçekten Mellink tarafından Antalya ili Elmalı ilçesindeki Karataş-Semayük'te yapılan kazılar neticesinde, Geç Troya I ile çağdaş Erken Tunç Çağı buluntularına rastlanmıştır.

Diğer taraftan Lukkalar'ın konuşmuş olduğu dilin, başlangıçta Hititçe ile birçok benzerlik göstermesine dayanılarak, Hint-Avrupa dillerinin “centum” kolundan olduğu kanaatine varılmıştı. Fakat daha sonra yapılan filolojik tetkikler göstermiştir ki, Lukkalar'ın kullanmış olduğu dil, yani Likçe, MÖ 3. binyılda Güney Anadolu ve Batı Anadolu sahillerinde yaşayan Luwi kabilelerinin konuştuğu Luwice'ye daha fazla benzemektedir.

Gerçekten, Luwi kökenli kabilelerin, Likya memleketinin de dahil bulunduğu Güney Anadolu sahillerine yerleştiğini ve bu yerleşmenin Hellenistik devre kadar devam etmiş olduğunu tespit eden Goetze, yapmış olduğu araştırmalar neticesinde, Likyalılar'ın Güneybatı Küçük Asya kavmi olan Luwiler'e mensup olduklarını ve dolayısıyla dillerinin de akraba olduğunu kabul etmiştir.

Öte yandan, Prof. Dr. Oktay Akşit, gerek arkeolojik buluntular, gerekse filolojik delillere dayanarak, Lukkalar'ın MÖ 3. binyıl Anadolu kavimlerinden biri olması gerektiği kanaatinde.

O halde, MÖ 3. binyılda Luwi kavminin bir kolu olarak Anadolu'ya gelip yerleştiklerine şüphe kalmayan Lukkalar, MÖ 2. binyıl Anadolu tarihinde acaba ne gibi roller oynamışlardır?

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Lukkalar'ın MÖ 2. binyılın ortalarından itibaren tarih sahnesinde gerçekten önemli roller oynadıkları görülür. Hitit ve Mısır orijinli yazılı metinlerle Homeros destanları, Lukkalar'ın MÖ 2.binyıldaki sosyal, siyasal ve ekonomik yaşantılarını, adeta bir tablo gibi gözler önüne sermektedirler.

Buradan hareketle, Lukkalar'ın MÖ 2. binyıldaki siyasi faaliyetleri hakkında bilgi veren ilk yazılı belge, Hitit kralı II. Tuthalya zamanına (MÖ 15. yüzyılın son çeyreği) tarihlenen Hititçe bir metindir. Bu belgede, II. Tuthalya, 22 şehirden müteşekkil Aşşuva konfederasyonuna karşı kazanmış olduğu zaferden bahsetmekte ve devam eden satırda da düşman şehirlerinin adlarını vermektedir. İşte bu düşman şehirlerin en başında Lukka memleketinin adı geçmektedir.

Anlaşıldığı kadarıyla MÖ 15. yüzyılın sonlarında, güçlü Hitit Devleti'ne karşı genellikle Batı Anadolu şehirlerinin katılımı ile oluşturulan Aşşuva konfederasyonu içerisinde, Lukka memleketi, önemli bir yer işgal ediyordu.

Bu olaydan sonra Lukkalar'ın, sadece Anadolu tarihinde değil, Eski Önasya tarihinde de aktif bir rol oynadıkları gözlerden kaçmayacaktır. Nitekim, Amarna arşivinde bulunan ve MÖ 1375 yıllarına tarihlenen bir mektupta, Alaşya (Kıbrıs) kralı, Mısır firavununa Lukkalar'ı şöyle şikayet etmektedir:

“Kardeşim, Lukki memleketinin insanları her yıl benim memleketimdeki küçük bir şehri alırken, sen bana diyorsun ki: “Senin memleketinin insanları onlarla beraberdirler”. Fakat kardeşim, ben, memleketimin insanların onlarla birlikte olduğunu bilmiyorum. Eğer benim memleketimin insanları onlardan taraf iseler, durumu bana bildir ve ben gerekeni kendi rızamla yapacağım.”

Görülüyor ki Lukkalar, sadece karada değil, denizde de oldukça güçlü görünmektedirler. Alaşya kralının Mısır firavununa yazdığı ve Lukkalar'ın korsanca hareketlerde bulunduğunu bildirdiği yukarıdaki şikayet mektubundan anlaşıldığına göre, Alaşya kralının çırpınmaları boşunadır. Çünkü söz konusu mektupta geçen ve Mısır firavununun ağzından çıktığı belirtilen *“senin memleketinin insanları onlarla beraberdirler”* şeklindeki ifade, Lukkalar'ın kaleyi içten fethettiklerine ve bu durumda Mısır firavununun olaya müdahale etmek gereğini duymadığına işaret etmektedir.

Eski Önasya dünyasının iki süper gücü olan Mısır ve Hitit devletlerini Kuzey Suriye egemenliği yüzünden karşı karşıya getiren Kadeş Savaşı'nda ise Lukkalar'ın bir Anadolu kavmi olarak, Mısır'ın karşısında Hititler'in yanında yer aldıkları görülüyor.

MÖ 1296 yılında Mısır firavunu II. Ramses ile Hitit büyük kralı Muvattali arasında cereyan eden bu önemli çarpışma ile ilgili bilgilerin çoğu Mısır kayıtlarından öğrenilmektedir. Mısırlı katipler tarafından Hititlerin müttefikleri olarak kaydedilen Anadolu kavimleri arasında Arzawa, Dardana, Maşa, Pitaşsa, Arawanna, Karkişa ve Lukka memleketlerinin adları geçmektedir. Mısır firavunu Hitit büyük kralının adları geçen bu müttefikleri ücret karşılığında temin ettiğini belirtmektedir.

Lukkalar'ın dışarıdan gelen tehlikelere karşı Anadolu kavimlerin yanında yer alma girişimleri, daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Bunun en çarpıcı örneğini, Troya savaşlarında görüyoruz. Homeros'un İlyada adlı destanından öğrenildiğine göre, Eskiçağ'ın bu ilk boğazlar savaşında, Troyalılar'ın müttefikleri arasında Likyalılar da yer almaktadır. Likya'nın önderleri olan Sarpedon ve Pandaros, bu savaşlarda önemli bir konumda görülmektedirler.

MÖ 13. yüzyılın sonlarında başlayıp 12. yüzyılın başlarına kadar devam eden ve başta Hitit devleti olmak üzere, Mitanni ve III. Babil (Kaslar) gibi Önasya dünyasının büyük devletlerinin tarih sahnesinden silinmesine neden olan Ege Göçleri'nde ise Lukkalar'ın Egeli kavimlerin yanında yer aldıkları görülmektedir. Mısır firavunu

Merneptah'a ait Karnak kitabesinden öğrenildiğine göre, Deniz Kavimleri Göçü'ne iştirak eden Egeli kavimler MÖ 1225'lerde Mısır kapılarına dayanmışlar, fakat adı geçen firavun tarafından mağlup edilmişlerdi. Merneptah'ın mağlup ettiği kavimler şunlardı: Ekweşler, Turşalar, Rukkular, Şerdanalar ve Şekeleşler.

- Bilim adamları adları verilen bu kavimlerden Ekweşler'i Akalar'la, Turşalar'ı Etrüskler'le, Rukkular'ı Etrüsk metinlerindeki Lukkalar'la, Şerdanalar'ı Sardunyalılar'la, Şekeleşler'i de Sicilyalılar'la eşleştirmektedirler.
- Görülüyor ki Lukkalar, kendilerine yeni vatanlar bulmak amacıyla harekete geçen Egeli kavimlerin gerçekleştirdiği “Deniz Kavimleri Göçü” veya “Ege Göçleri” olarak adlandırılan göç ve istila hareketinde de etkin bir görüntü sergilemişlerdir.
- Lukkalar'ın Anadolu ve Eski Önasya tarihindeki etkin faaliyetleri daha sonraki devirlerde de devam etmiştir.

Tüm bu bilgilerden hareketle Lukkalar hakkında şu yorumları yapmak mümkündür:

Arkeolojik ve filolojik delillerden anlaşıldığına göre Lukkalar, Luwi kavminin bir kolu olup muhtemelen MÖ 3. binyılın ortalarında kendi adlarıyla anılan bölgeye gelerek yerleşmişlerdir.

MÖ 3. binyılda Anadolu henüz yazıya kavuşmadığı için, Lukkalar'ın bu dönemdeki faaliyetleri hakkında yeterince bilgimiz yoktur. Ancak, 15. yüzyıldan itibaren onların siyasal ve ekonomik yaşantılarını bütün ayrıntıları ile takip etmek mümkündür.

Yazılı belgelerden anlaşıldığı kadarıyla Lukkalar, MÖ 2. binyıl Anadolu ve Önasya tarihinde son derece önemli bir politika izlemişlerdir. Örneğin, MÖ 15. yüzyılın sonlarında Batı Anadolu kavimlerinin oluşturduğu Aşşuwa konfederasyonu içerisinde Hititler'e karşı mücadele veren Lukkalar, MÖ 13. yüzyılın başlarında cereyan eden Kadeş savaşında Mısırlılar'a karşı Hititler'in yanında yer almışlardır. Yine aynı şekilde Troyalılar'la Akalar arasında cereyan eden Troya savaşlarında, bir Anadolu kavmi olarak Troya'nın yanında yer alan Lukkalar, Ege Göçleri'nde Akalar'ın (Mısır

kaynaklarında Ekweşler olarak geçmektedir) müttefiki olarak, Mısır'a karşı savaşmışlardır.

Bütün bunlar gösteriyor ki, karada kuvvetli bir ordu ve denizde güçlü bir donanmaya sahip olan Lukkalar, askeri güçlerini, yerine ve zamanına göre siyasal ve ekonomik menfaatlerinin gerektirdiği biçimde kullanmışlardır.

Yazılı belgelerden öğrenildiğine göre onlar, MÖ 2. binyıl tarihi boyunca hiçbir zaman, herhangi bir büyük devlete tâbi olmamışlar, aksine büyük devletler en kritik durumlarda onların yardımını aramışlardır.

Seçilmiş Kaynakça:

L.Gürkan Gökçek – Oğuzhan Abacı, *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi*. Değişim Yayınları, İstanbul, 2019.

Füruzan Kınal, *Eski Anadolu Tarihi*, TTK Yayınları, Ankara, 1982.

Ekrem Memiş, *Eskiçağ Türkiye Tarihi*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 2007.